

Sygn. akt II KK 222/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 marca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Waldemar Płóciennik (przewodniczący)

SSN Andrzej Stępka (sprawozdawca)

SSN Andrzej Tomczyk

Protokolant Marta Brylińska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Jacka Radoniewicza

w sprawie P. B. skazanego z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 282 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i art. 65 k.k. i innych,

A. K. skazanego z art. 282 k.k. i innych,

N. B. skazanego z art. 286 § 1 k.k. i art. 65 k.k.

oraz T. B. skazanego z art. 280 § 1 k.k. i innych,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie w dniu 21 lutego 2017 r.

kasacji, wniesionych przez obrońców skazanych,

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 18 lutego 2016 r., sygn. akt II AKa (...),

zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w W.

z dnia 30 października 2013 r., sygn. akt XVIII K (...),

I. uchyla rozstrzygnięcie z pkt IV.3. zaskarżonego wyroku o karze łącznej orzeczonej wobec skazanego P. B. i sprawę w tej części przekazuje Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym;

II. w pozostałym zakresie kasację wniesioną przez obrońcę tego skazanego oraz w całości kasacje wniesione przez obrońców skazanych A. K., T. B. i N. B. oddala jako oczywiście bezzasadne;

III. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adw. M. Ł., Kancelaria Adwokacka w W., kwotę 1476 zł (jeden tysiąc czterysta siedemdziesiąt sześć złotych), w tym 23% VAT, tytułem wynagrodzenia za sporządzenie i wniesienie kasacji na rzecz skazanego A. K. oraz za udział w rozprawie kasacyjnej;

IV. zarządza zwrot opłaty sądowej od kasacji w kwocie 750 zł skazanemu P. B. i zwalnia tego skazanego od kosztów sądowych za postępowanie kasacyjne;

V. obciąża skazanych T. B., A. K. i N. B. kosztami sądowymi za postępowanie kasacyjne w częściach na nich przypadających.

UZASADNIENIE

Przed Sądem Okręgowym w W. toczyło się postępowanie w sprawie o sygnaturze akt XVIII K (...), obejmującej łącznie 19 osób, w tym oskarżonych P. B., T. B., A. K. i N. B.. Wyrokiem tego Sądu z dnia 30 października 2013 r. poszczególni oskarżeni zostali uznani winnymi następujących przestępstw:

- P. B., T. B. i A. K. – z art. 258 § 2 k.k., za co P. B. i T. B. wymierzono kary po 2 lata pozbawienia wolności, zaś A. K. 1 rok pozbawienia wolności;
- P. B. z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 282 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i art. 65 k.k., za co wymierzono mu karę 2 lat pozbawienia wolności;
- P. B. z art. 291 § 1 k.k. w zw. z art. 65 k.k., za co wymierzono mu karę 1 roku pozbawienia wolności;
- P. B. z art. 56 ust. 1 w zw. z art. 56 ust. 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii w zw. z art. 65 k.k., za co wymierzono mu karę 1 roku pozbawienia wolności oraz grzywnę w rozmiarze 100 stawek dziennych przy ustaleniu, że wysokość 1 stawki wynosi 50 zł;
- T. B. z art. 280 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. w zw. z art. 65 k.k., za co wymierzono mu karę 2 lat pozbawienia wolności;

- A. K. z art. 282 k.k. w zw. z art. 65 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., za co wymierzono mu karę 1 roku i 2 miesięcy pozbawienia wolności;
- A. K. z art. 56 ust. 1 w zw. z art. 56 ust. 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii w zw. z art. 65 k.k., za co wymierzono mu karę 1 roku pozbawienia wolności oraz grzywnę w rozmiarze 100 stawek dziennych przy ustaleniu, że wysokość 1 stawki wynosi 50 zł;
- N. B. z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 65 k.k., za co wymierzono mu karę 1 roku i 3 miesięcy pozbawienia wolności.
- w zakresie czynów zarzuconych P. B. w pkt II i III aktu oskarżenia przyjął Sąd, iż stanowią one jeden czyn zabroniony kwalifikowany z art. 158 § 1 k.k. i na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k., umorzył postępowanie w tej części wobec przedawnienia karalności czynu;
- na mocy art. 85 k.k. i art. 86 § 1 k.k. orzeczono wobec oskarżonego P. B. karę łączną 5 lat i 9 miesięcy pozbawienia wolności;
- na mocy art. 85 k.k. i art. 86 § 1 k.k. orzeczono wobec oskarżonego T. B. karę łączną 2 lat i 4 miesięcy pozbawienia wolności;
- oskarżonego A. K. Sąd uniewinnił od zarzutu popełnienia przestępstwa zarzuconego w pkt XLV aktu oskarżenia, kwalifikowanego z art. 171 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i art. 65 k.k.;
- na mocy art. 85 k.k. i art. 86 § 1 k.k. orzeczono wobec oskarżonego A. K. karę łączną 2 lat i 3 miesięcy pozbawienia wolności;

Apelacje od tego wyroku wywiedli obrońcy między innymi czterech w/w oskarżonych.

Obrońca oskarżonego P. B. zaskarżył wyrok Sądu I instancji praktycznie w całości, za wyjątkiem tej części rozstrzygnięcia, w której umorzono postępowanie wobec oskarżonego wskutek przedawnienia karalności czynu. Na podstawie art. 438 pkt 2 k.p.k. obrońca zarzucił obrazę przepisów postępowania mającą wpływ na treść wyroku, a to art. 424 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k., wobec sporządzenia uzasadnienia niezgodnie z ustawowymi kryteriami, a nadto zarzucił obrazę art. 7 k.p.k. poprzez dokonanie dowolnej, a nie swobodnej oceny materiału dowodowego.

W konkluzji obrońca wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Apelacja obrońcy oskarżonego A. K. zaskarżała wyrok w części, w jakiej Sąd I instancji uznał jego winę i również na podstawie art. 438 pkt 2 k.p.k. zarzucała obrazę przepisów postępowania mającą wpływ na treść wyroku, a to art. 424 § 1 i 2 k.p.k., poprzez zaniechanie wskazania przez Sąd, jakie fakty w stosunku do A. K. uznał za udowodnione i na jakich oparł się dowodach oraz wobec niewyjaśnienia podstawy prawnej wyroku i niewskazanie okoliczności, które Sąd miał na uwadze przy wymiarze kary.

W konkluzji obrońca tego oskarżonego wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Obrońca oskarżonego T. B. także zarzucił obrazę przepisów postępowania mającą wpływ na treść wyroku, a mianowicie:

- art. 8 § 1 k.p.k. *a contrario* w zw. z art. 424 § 1 pkt 1 i § 2 k.p.k. w zw. z art. 6 k.p.k., poprzez uchybienie przez Sąd I instancji zasadzie samodzielności jurysdykcyjnej, wobec „transponowania do uzasadnienia wyroku” zamiast własnych ustaleń faktycznych, opisów czynów zarzuconych aktem oskarżenia;

- art. 7 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k. w zw. z art. 4 k.p.k. w zw. z art. 424 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 6 k.p.k., wobec przypisania oskarżonemu przestępstwa z art. 258 § 2 k.k. również w okresie, gdy przebywał w zakładzie karnym;

- art. 7 k.p.k. w zw. z art. 167 k.p.k. w zw. z art. 366 § 1 k.p.k. w zw. z art. 417 k.p.k., poprzez brak weryfikacji okresów, w których oskarżony B. był tymczasowo aresztowany do innych spraw.

W konkluzji obrońca oskarżonego B. wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, ewentualnie, zmianę tego wyroku poprzez uniewinnienie T. B. od obydwu zarzucanych mu przestępstw.

Apelacja obrońcy oskarżonego N. B. została oparta o przepis art. 438 pkt 1 – 3 k.p.k. i zarzucała:

- 1/ obrazę przepisów postępowania mającą wpływ na treść zaskarżonego wyroku, a mianowicie:

- art. 424 k.p.k. wobec faktu, iż uzasadnienie wyroku nie odpowiada ustawowym kryteriom;

- art. 410 k.p.k. i art. 424 § 1 i 2 k.p.k. poprzez nieuwzględnienie całokształtu okoliczności sprawy i pominięcie wyjaśnień oskarżonego.

2/ obrażę prawa materialnego, a to:

- art. 286 k.k. wobec bezpodstawnego przyjęcia, że w przedmiotowym przypadku miało miejsce doprowadzenie do niekorzystnego rozporządzenia mieniem za pomocą wprowadzenia w błąd pokrzywdzonego;

- art. 65 k.k. wobec bezpodstawnego przyjęcia, że oskarżony działał w ramach zorganizowanego związku mającego na celu popełnienie przestępstwa.

3/ błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia wobec bezpodstawnego uznania, że oskarżony dopuścił się zarzucanego mu przestępstwa.

W konkluzji obrońca oskarżonego B. wniósł o zmianę tego wyroku poprzez uniewinnienie oskarżonego od zarzucanego mu przestępstwa, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Po rozpoznaniu wniesionych apelacji, Sąd Apelacyjny w W. wyrokiem z dnia 18 lutego 2016 r., w sprawie II AKa (...), zmienił zaskarżony wyrok w następujący sposób:

1/ w odniesieniu do oskarżonego P. B.:

- przyjął, że czyn przypisany oskarżonemu w pkt 1 wyroku wyczerpuje znamiona występku z art. 258 § 2 k.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 maja 2004 r. w zw. z art. 4 § 1 k.k. – i przepis ten stanowi podstawę prawną skazania oraz wymiaru kary oskarżonemu, a następnie Sąd skorygował końcowy okres udziału oskarżonego w związku przestępczym o charakterze zbrojnym;

- uchylił orzeczenie z pkt 6 wyroku, dotyczące zarzucanego w pkt VIII aktu oskarżenia czynu z art. 291 § 1 k.k. w zw. z art. 65 k.k. i na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. postępowanie w tym zakresie umorzył;

- dokonał stosownych korekt w opisie czynów zarzuconych w pkt IV i IX aktu oskarżenia (przypisanych odpowiednio w pkt 3 i 7 wyroku) oraz co do czynu przypisanego w pkt 7 tego wyroku poprawił jego kwalifikację prawną z uwzględnieniem reguły z art. 4 § 1 k.k.;

- w zakresie wszystkich przypisanych P. B. przestępstw, jako popełnionych w warunkach art. 65 k.k., przyjął zarówno w kwalifikacji prawnej tych czynów, jak i w podstawie prawnej skazania, art. 65 § 1 k.k.;

- uchylił orzeczenie o karze łącznej (pkt 8 wyroku) i na mocy art. 85 k.k. oraz art. 86 § 1 k.k. orzekł wobec P. B. ponownie karę łączną w rozmiarze 5 lat i 9 miesięcy pozbawienia wolności;

- w pozostałej części zaskarżony wyrok w stosunku do tego oskarżonego utrzymał w mocy.

2/ w odniesieniu do oskarżonego T. B.:

- uchylił orzeczenie o karze łącznej;

- przyjął, że czyn przypisany oskarżonemu w pkt 1 wyroku, przy zastosowaniu art. 4 § 1 k.k., wyczerpuje znamiona występku z art. 258 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 maja 2004 r., wyeliminował z opisu tego czynu sformułowanie „o charakterze zbrojnym”, następnie wyrok w tej części uchylił i na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. umorzył postępowanie;

- w zakresie przypisanych T. B. przestępstw jako popełnionych w warunkach art. 65 k.k., przyjął zarówno w kwalifikacji prawnej tych czynów, jak i w podstawie prawnej skazania art. 65 § 1 k.k.;

- w zakresie czynu zarzuconego w pkt XIX aktu oskarżenia, a przypisanego w pkt 17 wyroku, dokonał korekty czasu jego popełnienia;

- w pozostałej części zaskarżony wyrok w stosunku do tego oskarżonego utrzymał w mocy.

3/ w odniesieniu do oskarżonego N. B.:

- w zakresie czynu przypisanego oskarżonemu w pkt 37 zaskarżonego wyroku wyeliminował z jego opisu ustalenie, że tego przestępstwa dopuścił się działając w związku mającym na celu popełnienie przestępstw, a nadto z jego kwalifikacji prawnej wyeliminował art. 65 k.k.;

- w pozostałej części wyrok utrzymał w mocy.

4/ w odniesieniu do oskarżonego A. K.:

- w zakresie czynu przypisanego oskarżonemu w pkt 39 zaskarżonego wyroku wyeliminował z jego opisu zwrot „oraz w związku mającym na celu popełnianie przestępstw”, a z kwalifikacji prawnej art. 65 k.k.;

- w zakresie czynu przypisanego w punkcie 40 zaskarżonego wyroku, nazwisko D. K. zastąpił zwrotem „nieustaloną osobę”, z opisu tego czynu wyeliminował zwrot „oraz w związku mającym na celu popełnianie przestępstw” i przyjął, że kwalifikację prawną czynu oraz podstawę skazania stanowi art. 56 ust. 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii w brzmieniu obowiązującym do dnia 9 grudnia 2011 r., przy zastosowaniu art. 4 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., za podstawę wymiaru kary przyjął art. 56 ust. 3 w/w ustawy w brzmieniu obowiązującym do dnia 9 grudnia 2011 r., przy zastosowaniu art. 4 § 1 k.k., nadto zmienił orzeczenie w zakresie kary grzywny, orzekając grzywnę w wymiarze 50 stawek dziennych ustalając, że wysokość jednej stawki wynosi kwotę 100 złotych;

- odnośnie punktu 41 zaskarżonego wyroku, dotyczącego zarzutu XLV (zarzut z pkt L aktu oskarżenia), na mocy art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k. uchylił w tym zakresie zaskarżony wyrok i postępowanie umorzył, obciążając w tej części wydatkami Skarb Państwa;

- w pozostałej części zaskarżony wyrok w stosunku do tego oskarżonego utrzymał w mocy.

Kasacje od wyroku Sądu odwoławczego wnieśli obrońcy czterech skazanych.

Obrońca skazanego P. B. zaskarżył wyrok w części utrzymującej w mocy wyrok Sądu I instancji, a zatem w zakresie, w jakim uznano winę P. B. i skazano go za przypisane przestępstwa. W tej części autor kasacji zarzucił:

1/ obrazę prawa materialnego, a mianowicie art. 86 § 1 k.k. i art. 63 § 1 k.k. poprzez nieprawidłowe i sprzeczne z tymi przepisami orzeczenie kary łącznej oraz błędne zaliczenie okresu rzeczywistego pozbawienia wolności;

2/ obrazę art. 6 k.p.k. poprzez uznanie, że realne prawo do obrony nie zostało naruszone pomimo braku możliwości sporządzenia właściwych zarzutów apelacyjnych, a to na skutek braku uzasadnienia wyroku Sądu I instancji – w uzasadnieniu tego zarzutu powołano się na błędne zastosowanie przez Sąd Apelacyjny przepisu art. 455a k.p.k.;

3/ obrazę przepisów art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k. poprzez lakoniczne rozważenie zarzutów apelacyjnych i poczynienie własnych ustaleń w

oderwaniu od całokształtu materiału dowodowego oraz z naruszeniem zasady wewnętrznej sprawiedliwości wyroków.

W konkluzji obrońca wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Obrońca skazanego N. B. zarzucił w kasacji na podstawie art. 523 k.p.k. oraz art. 526 k.p.k. rażące naruszenie prawa, które miało istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku, a mianowicie:

1/ w zakresie przepisów prawa procesowego:

- art. 455a k.p.k. poprzez niezasadne zastosowanie tego przepisu w sytuacji, gdy apelacja została wniesiona przed czasem jego obowiązywania, to jest, przed dniem 1 lipca 2015 r.;

- art. 410 k.p.k. i art. 424 § 1 i 2 k.p.k. poprzez nieuwzględnienie całokształtu okoliczności sprawy, a w szczególności wobec pominięcia wyjaśnień oskarżonego oraz okoliczności obiektywnej, jaką była uprzednia kradzież koparki;

- art. 433 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k., polegające na nierozważeniu przez Sąd Apelacyjny faktu wniesienia apelacji na gruncie dotychczas obowiązujących przepisów.

2/ w zakresie przepisów prawa materialnego:

- art. 286 k.k. polegające na niezasadnym przyjęciu, iż w niniejszym przypadku miało miejsce doprowadzenie do niekorzystnego rozporządzenia mieniem za pomocą wprowadzenia w błąd S. W. z udziałem N. B..

W konkluzji obrońca wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i uniewinnienie N. B. od popełnienia zarzucanego mu czynu, ewentualnie uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, chociaż poprawnie należało żądać w takiej sytuacji uchylenia wyroków Sądów obydwu instancji.

Również obrońca skazanego T. B. zaskarżył wyrok w części, w jakiej doszło do przypisania temu skazanemu przestępstwa i zarzucił rażące naruszenie prawa procesowego, które mogło mieć istotny wpływ na treść wyroku, a mianowicie:

1/ art. 455a k.p.k. polegające na zastosowaniu przez Sąd odwoławczy tego przepisu oraz art. 449a k.p.k. wobec jego niezastosowania, pomimo stwierdzenia, że uzasadnienie wyroku Sądu I instancji sporządzono z obrazą art. 424 § 1 i

2 k.p.k., co rzutowało na prawo skazanego do obrony i możliwość kontroli instancyjnej wyroku, a w konsekwencji stanowiło rażące naruszenie prawa procesowego, które mogło mieć istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia, to jest, art. 455a k.p.k. w zw. z art. 6 k.p.k. w zw. z art. 78 i 176 ust. 1 Konstytucji RP w zw. z art. 457 § 3 k.p.k., a nadto godziło w zasadę instancyjności i pozbawiało oskarżonego efektywnego prawa do obrony w instancji odwoławczej. W tym kontekście zarzucił obrońca, iż samo postępowanie odwoławcze polegało na dokonaniu pierwotnej i globalnej oceny materiału dowodowego zebranego w sprawie, a ponadto Sąd odwoławczy nie podał jakichkolwiek przyczyn, które sprzeciwiałyby się zastosowaniu instytucji warunkowego zawieszenia wykonania orzeczonej kary dwóch lat pozbawienia wolności, pomimo stwierdzenia braku okoliczności mogących wyłączyć jej zastosowanie i upływu 17 lat od czasu popełnienia czynu.

2/ art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 433 § 2 k.p.k., poprzez pominięcie w rozważaniach zarzutu 3 apelacji, wskazującego na brak motywów poczynionych przez Sąd I instancji w zakresie dotyczącym zaliczenia tymczasowych aresztowań z innych spraw, toczących się równolegle, w oparciu o art. 417 k.p.k.

W konkluzji obrońca wniósł o uchylenie wyroków Sądów obydwu instancji w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu, chociaż tego wniosku można jedynie domyślać się po analizie treści kasacji, gdyż nie sprecyzowano go dokładnie.

Obrońca skazanego A. K. zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w części, w jakiej przypisano temu skazanemu popełnienie przestępstw, zarzucając na podstawie art. 523 § 1 k.p.k. oraz art. 526 § 1 k.p.k. w zw. z art. 6 k.p.k. rażące naruszenie prawa, mające istotny wpływ na treść wyroku, polegające na:

- uprzednim niezastosowaniu art. 449a k.p.k. oraz na zastosowaniu art. 455a k.p.k. w sytuacji, gdy wyrok Sądu I instancji nie spełniał wymogów określonych w art. 424 k.p.k., co uniemożliwiało jego prawidłową kontrolę instancyjną i naruszyło prawo skazanego do obrony;

- naruszeniu prawa oskarżonego do obrony, określonego w art. 6 k.p.k., gdyż dopiero wyrok Sądu Apelacyjnego spełniał wymogi, jakie ustawodawca stawia sądom orzekającym w sprawie merytorycznie, a podsądny dopiero po lekturze

uzasadnienia wyroku Sądu odwoławczego poznał powody i motywy uznania go za winnego zarzucanych mu czynów oraz przesłanki orzeczonej kary;

- braku prawidłowej kontroli instancyjnej wyroku Sądu Okręgowego i doprowadzenie do sytuacji, że dopiero wyrok Sądu odwoławczego zawiera merytoryczne uzasadnienie, jakie wymagane jest od orzeczenia Sądu pierwszej instancji, co w konsekwencji, na tym etapie postępowania pozwoliło poznać motywy w zakresie rozstrzygnięcia o karze, a wiedza ta zbyt późno zdobyta, skutkuje niemożnością zaskarżenia rozstrzygnięcia o karze, z uwagi na zakaz sformułowany w art. 523 § 1 k.p.k. i skutkuje naruszeniem prawa skazanego do obrony;

- naruszeniu przez Sąd Apelacyjny art. 7 k.p.k. wobec przyjęcia w sposób całkowicie dowolny, z przekroczeniem zasad prawidłowego rozumowania, że intencją ustawodawcy, wprowadzającego do kodeksu nowy art. 449a k.p.k., było doprowadzenie do sytuacji całkowicie dowolnego stosowania tego przepisu przez sądy odwoławcze, przyzwolenia na sporządzanie wadliwych uzasadnień wyroków przez sędziów orzekających w pierwszej instancji, w sytuacji, gdy wprowadzona została generalna zasada w art. 455a k.p.k. zakazująca uchylania wyroków, gdy nie spełniają wymogów z art. 424 k.p.k., co w konsekwencji skutkowało wadliwą interpretacją tego przepisu, nadmiernie eksponującą sformułowanie „może” i pomijającą intencję ustawodawcy, który w dalszej jego części podkreślił, że celem jego wprowadzenia było „zapewnienie prawidłowego wyrokowania w sprawie”.

W konkluzji obrońca wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego nie tylko wobec skazanego A. K., ale także w części dotyczącej pozostałych skazanych i zobowiązanie Sądu odwoławczego do przeprowadzenia ponownego postępowania po uprzednim zastosowaniu art. 449a k.p.k., polegającym na zwróceniu akt Sądowi I instancji w celu uzupełnienia uzasadnienia wyroku tego Sądu.

W pisemnej odpowiedzi na kasację prokurator Prokuratury Regionalnej w W. wniósł o uwzględnienie w części kasacji obrońcy skazanego P. B., a mianowicie w zakresie zarzutu rażącej obrazy prawa materialnego, a to art. 86 § 1 k.k. sformułowanego w punkcie II ppkt 3, uchylenie punktu IV ppkt 3 zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego, w części dotyczącej orzeczenia o karze łącznej i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania temu Sądowi. Nadto wniósł o oddalenie tej kasacji w pozostałym zakresie, jako bezzasadnej,

natomiast w zakresie kasacji obrońców skazanych N. B., T. B. i A. K. wniósł o ich oddalenie w całości jako bezzasadnych.

Na rozprawie kasacyjnej prokurator Prokuratury Krajowej podobnie wniósł o uwzględnienie kasacji obrońcy skazanego P. B. w zakresie zarzutu rażącej obrazu art. 86 § 1 k.k., uchylenie zaskarżonego wyroku w tej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu, oddalenie tej kasacji w pozostałym zakresie, jako oczywiście bezzasadnej oraz oddalenie w całości, jako oczywiście bezzasadnych, kasacji obrońców pozostałych skazanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Trafnym okazał się tylko zarzut obrońcy skazanego P. B., dotyczący rażącego naruszenia przez Sąd Apelacyjny zasad wymierzania kary łącznej pozbawienia wolności. Jak stanowi art. 86 § 1 k.k., sąd wymierzając karę łączną, orzeka ją w granicach od najwyższej z wymierzonych kar jednostkowych do ich sumy. Po skazaniu przez Sąd I instancji, suma kar jednostkowych pozbawienia wolności wynosiła 6 lat, a Sąd ten wymierzył łączną karę w rozmiarze 5 lat i 9 miesięcy pozbawienia wolności. Sąd Apelacyjny uchylił rozstrzygnięcie w zakresie skazania za czyn z art. 291 § 1 k.k. - za który Sąd Okręgowy wymierzył karę 1 roku pozbawienia wolności - i postępowanie w tym zakresie umorzył na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. W tej sytuacji suma kar jednostkowych wyniosła 5 lat. Skoro Sąd odwoławczy orzekł karę łączną ponownie w rozmiarze 5 lat i 9 miesięcy pozbawienia wolności, to rażąco naruszył przepis art. 86 § 1 k.k. Uchybienie to w sposób oczywisty miało istotny wpływ na treść zaskarżonego kasacją wyroku (*por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 26 września 2011 r., II KK 197/11, Lex Nr 960525; z dnia 6 grudnia 2005 r., II KK 310/05, Lex Nr 200677*). A zatem wyrok w tej części w stosunku do skazanego P. B. należało uchylić i sprawę przekazać Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Natomiast pozostałe zarzuty podniesione w kasacji dotyczącej skazanego P. B. oraz wszystkie zarzuty kasacji obrońców skazanych N. B., A. K. i T. B., były oczywiście bezzasadne i z tego powodu kasacje podlegały oddaleniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k. W zaistniałej sytuacji, Sąd Najwyższy z uwagi na treść w/w przepisu, był zwolniony od sporządzenia uzasadnienia wydanego na rozprawie orzeczenia, za wyjątkiem zarzutu związanego z naruszeniem zasad regulujących wymierzanie

kary łącznej. Nie ulega jednak wątpliwości, że brak wymogu sporządzenia uzasadnienia sformułowany w art. 535 § 3 k.p.k., nie oznacza ustawowego zakazu jego sporządzenia. A zatem uzasadnienie może zostać sporządzone w razie podjęcia takiej decyzji przez sąd, pomimo uznania kasacji za oczywiście bezzasadną. W przedmiotowej sprawie Sąd Najwyższy uznał, że słuszne będzie częściowe sporządzenie uzasadnienia orzeczenia z urzędu, z uwagi na charakter podniesionych w tym zakresie zarzutów, a to naruszenia art. 455a k.p.k. (poprzez jego zastosowanie przez Sąd odwoławczy) oraz art. 449a k.p.k. (wobec jego niezastosowania) oraz znaczenie prawne tych zarzutów. Natomiast odstąpiono od sporządzenia uzasadnienia w części związanej z pozostałymi zarzutami podniesionymi w kasacjach obrońców wszystkich skazanych, zarówno z uwagi na ich oczywistą bezzasadność oraz rzetelne i wyczerpujące odniesienie się do zarzutów apelacyjnych przez Sąd odwoławczy w uzasadnieniu własnego wyroku, jak i charakter zarzutów kasacyjnych oraz sposób ich sformułowania.

W pierwszej kolejności należy podnieść, że słusznie Sąd Apelacyjny powołał się na treść art. 455a k.p.k. stwierdzając, iż nie jest możliwe uchylenie zaskarżonego apelacjami obrońców wyroku Sądu I instancji z tego powodu, że jego uzasadnienie nie spełnia wymogów określonych w art. 424 k.p.k. Trafnie Sąd podkreślił, że wadliwość uzasadnienia nie może automatycznie przesądzać o konieczności uchylenia wyroku. W tym przypadku Sąd odwoławczy prawidłowo powołał się na treść art. 455a k.p.k., pomimo że apelacje zostały sporządzone przed dniem 1 lipca 2015 r., a więc zanim przepis ten wszedł w życie.

Należy przypomnieć, że w przypadku przepisów nowelizujących procedurę, obowiązuje zasada tzw. „chwywania sprawy w locie”, a więc bezpośredniego stosowania przepisów nowych do spraw niezakończonych, chyba, że przepisy intertemporalne wprowadzają wyjątki. Taka sytuacja nie miała jednak miejsca w niniejszej sprawie. Sąd Apelacyjny orzekł w dniu 18 lutego 2016 r., tymczasem art. 455a k.p.k. został wprowadzony do Kodeksu postępowania karnego z dniem 1 lipca 2015 r., ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 r., poz. 396). Ustawa ta znowelizowała także przepis art. 36 ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r., poz. 1247 ze

zm.), a przepis ten wyłączał stosowanie niektórych znowelizowanych, bądź wprowadzonych nowych przepisów do spraw, w których – jak w przedmiotowej sprawie – wniesiono akt oskarżenia do sądu przed dniem 1 lipca 2015 r. Trzeba jednak zaakcentować, że wspomniany art. 36 ustawy nowelizującej nie wyłączył stosowania art. 455a k.p.k. do spraw, w których wniesiono akt oskarżenia do sądu przed dniem 1 lipca 2015 r., a zatem miał w pełni zastosowanie i w niniejszej sprawie.

Na uzasadnienie potrzeby wprowadzenia przepisu art. 455a k.p.k. podkreślano, że sąd odwoławczy powinien, gdyż dysponuje odpowiednimi ku temu możliwościami, samodzielnie ocenić przebieg postępowania przed sądem pierwszej instancji i sformułować swój pogląd w odniesieniu do rozstrzygnięcia sądu *meriti*. W sądach odwoławczych orzekają bowiem sędziowie z reguły doświadczeni, o wysokich kwalifikacjach, a ich zadaniem jest wypowiedzenie się w przedmiocie trafności zgłoszonych w środku odwoławczym zarzutów w kontekście przeprowadzonego postępowania pierwszoinstancyjnego, do czego nie jest niezbędne szczegółowe wypowiedzenie się na piśmie przez sąd pierwszej instancji co do wszystkich możliwych kwestii znajdujących się w orbicie sądu. W praktyce częste były jednak sytuacje, w których sąd *ad quem* z przyczyn pozaustawowych uchylał wyrok sądu pierwszej instancji ze względu na niewystarczającą treść pisemnych motywów orzeczenia. Taki sposób procedowania pozbawiony podstaw normatywnych przyczyniał się też do przewlekłości postępowania, powtarzania czynności procesowych przez sąd *a quo* w sytuacji, gdy uprzednie postępowanie przeprowadzone było zgodnie z przepisami prawa procesowego, a sam wyrok był prawidłowy (uzasadnienie projektu ustawy, druk nr 2393 Sejmu RP VII kadencji).

Ale trzeba zwrócić uwagę również na inną okoliczność. Mianowicie, także w poprzednio obowiązującym stanie prawnym, zanim wprowadzono przepis art. 455a k.p.k., dominował w orzecznictwie sądowym, jak i w doktrynie pogląd, iż zakaz uchylenia wyroku z powodu naruszenia kryteriów z art. 424 k.p.k. można wyprowadzić z treści art. 438 pkt 2 k.p.k., stanowiącego względną podstawę odwoławczą z uwagi na naruszenie przepisów postępowania, jeśli mogło ono mieć wpływ na treść zaskarżonego wyroku. Jeżeli uzasadnienie nie spełnia wymogów określonych w art. 424 k.p.k., to doszło do naruszenia tego przepisu, ale z tego

powodu uchylenie orzeczenia jest możliwe tylko wówczas, gdy to uchybienie mogło mieć wpływ na treść wyroku. Ponieważ uzasadnienie jest sporządzane po wydaniu wyroku, to generalnie nie może mieć wpływu na jego treść. Natomiast braki w uzasadnieniu, np. w zakresie przywołanych dowodów lub ich oceny, mogą wskazywać, że w procesie wyrokowania lub na etapie gromadzenia dowodów doszło do uchybień, co jednak w skardze należy wykazać. Innymi słowy, wyrażano pogląd, że w sytuacji, gdy uzasadnienie wyroku nie odpowiada wymogom ustawy, ale sąd drugiej instancji może ocenić zarzuty sformułowane w apelacji w oparciu o materiał dowodowy, jaki został zebrany, to brak jest podstaw do uchylenia zaskarżonego wyroku i do przekazania sprawy do ponownego rozpoznania w pierwszej instancji. Nie oznacza to oczywiście, że wady pisemnych motywów zaskarżonego wyroku utraciły jakiekolwiek znaczenie w ramach instancyjnej kontroli wyroku. Podkreślić należy, że przekonanie sądu o wiarygodności lub niewiarygodności określonych dowodów pozostaje pod ochroną zasady wyrażonej w art. 7 k.p.k. nie tylko wtedy, gdy jest ono poprzedzone ujawnieniem w toku rozprawy głównej całokształtu okoliczności sprawy, stanowi wynik rozważenia wszystkich istotnych okoliczności przemawiających zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść oskarżonego, ale też zostało prawidłowo uargumentowane w uzasadnieniu wyroku. Pominięcie zatem istotnych dowodów winno być oceniane pod kątem nie tyle wad samego uzasadnienia, ale obrazy art. 7 k.p.k. i art. 410 k.p.k.

Jak już wcześniej zwrócono uwagę, braki w uzasadnieniu w zakresie powołanych dowodów lub ich oceny, mogą wskazywać, że w procesie wyrokowania lub na etapie gromadzenia dowodów doszło do uchybień. Treść uzasadnienia wprowadza bowiem swoiste domniemanie, że to, co zastało w nim zapisane, jest odzwierciedleniem przebiegu procesu i podejmowanych decyzji. Wadliwość uzasadnienia może natomiast prowadzić do wniosku, że sąd w określonym zakresie nie poczynił ustaleń faktycznych czy nie ocenił dowodu lub nie prowadził stosowanych rozważań. Jednak to treść wyroku powinna przekonywać o trafności zawartych w nim rozstrzygnięć, a nie sam dokument w postaci uzasadnienia. Przedmiotem kontroli odwoławczej jest bowiem wyrok, a nie samo uzasadnienie. Dlatego też nieprawidłowo sporządzone uzasadnienie nie oznacza

nieprawidłowości wyroku i nie może prowadzić do jego uchylenia. Co prawda, wadliwie sporządzone uzasadnienie utrudnia sądowi odwoławczemu przeprowadzenie kontroli odwoławczej, jednak sąd ten orzeka nie na podstawie sporządzonego uzasadnienia, ale na podstawie materiału dowodowego zebranego przez sąd pierwszej instancji. Także z punktu widzenia skarżącego, uzasadnienie wyroku odgrywa istotną rolę, gdyż pozwala poznać powody wydanego rozstrzygnięcia. Jednak przedmiotem apelacji jest wyrok, a nie jego uzasadnienie. Konsekwencją wprowadzenia art. 455a k.p.k. jest bezprzedmiotowość stawiania w apelacji zarzutu naruszenia art. 424 k.p.k. pod kątem uchylenia wyroku, gdyż z tego tylko powodu sąd odwoławczy nie może wydać takiego orzeczenia. Wynika to także z treści art. 437 § 2 k.p.k. Natomiast skarżący może powiązać inne zarzuty odwoławcze z treścią uzasadnienia w celu wzmocnienia argumentacji co do wadliwości wydanego wyroku.

W doktrynie podnosi się nawet, że artykuł 455a k.p.k. stanowi swoiste *superfluum* w stosunku do art. 437 § 2 zdanie drugie k.p.k. W tym ostatnim przepisie wskazano bowiem podstawy uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, zaś w art. 455a k.p.k. doprecyzowano jedynie, że podstawą orzeczenia kasatoryjnego nie może być naruszenie art. 424 k.p.k. W konsekwencji więc, z powodu naruszenia art. 424 k.p.k. nie zachodzi konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu w całości, o czym mowa w art. 437 § 2 in fine k.p.k. (por. *Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom II, pod red. D. Świeckiego, Warszawa 2015, s. 280, teza 1; Kodeks postępowania karnego. Komentarz, pod red. J. Skorupki, Warszawa 2015, s. 1152; Kodeks postępowania karnego. Komentarz, pod red. A. Sakowicza, Warszawa 2015, s. 987; A. Zachuta, Wadliwość uzasadnienia wyroku jako samodzielna przyczyna jego uchylenia, Prokuratura i Prawo 2006, Nr 12, s. 150 – 158; wyroki Sądów Apelacyjnych: w Gdańsku, z dnia 17 marca 2016 r., II AKa 438/15, Lex Nr 2073883; w Katowicach, z dnia 24 marca 2016 r., II AKa 521/15, Prok. i Pr. 2017, Nr 2, poz. 42; w W., z dnia 19 maja 2016 r., II AKa 84/16, Lex Nr 2171299).*

Na czas orzekania w przedmiotowej sprawie przez Sąd Apelacyjny, obowiązywał przepis art. 449a k.p.k., o treści - § 1. „Jeżeli ma to zapewnić prawidłowe wyrokowanie w sprawie, sąd odwoławczy przed wydaniem orzeczenia

może zwrócić akta sprawy sądowi pierwszej instancji w celu uzupełnienia uzasadnienia zaskarżonego wyroku w niezbędnym zakresie, jednocześnie szczegółowo wskazując zakres uzupełnienia i kwestie, o które należy uzupełnić uzasadnienie.

§ 2. Do uzupełnienia uzasadnienia stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące sporządzania, doręczania i zaskarzania uzasadnienia wyroku”.

W doktrynie dominuje pogląd, że wprowadzenie potrzeby ewentualnego uzupełnienia uzasadnienia wyroku w tym trybie jest wynikiem możliwości ograniczenia jego zakresu poprzez:

1) złożenie wniosku o uzasadnienie wyroku w części odnoszącej się do niektórych czynów, których popełnienie oskarżyciel zarzucił oskarżonemu, bądź też jedynie do rozstrzygnięcia o karze i o innych konsekwencjach prawnych czynu lub w części odnoszącej się do niektórych oskarżonych - sąd może wówczas ograniczyć zakres uzasadnienia do tych tylko części wyroku, których wniosek dotyczy (art. 423 § 1a k.p.k.);

2) złożenie wniosku o uzasadnienie wyroku jedynie co do rozstrzygnięcia o karze i o innych konsekwencjach prawnych czynu albo o uzasadnienie wyroku wydanego w trybie art. 343 k.p.k., art. 343a k.p.k. lub art. 387 k.p.k., kiedy to sąd może ograniczyć zakres uzasadnienia do wyjaśnienia podstawy prawnej tego wyroku oraz wskazanych rozstrzygnięć (art. 424 § 3 k.p.k.).

Tylko zatem w sytuacji, gdy nastąpiło ograniczenie treści uzasadnienia w następstwie skorzystania przez sąd pierwszej instancji z możliwości zwerbalizowanych w art. 423 § 1a k.p.k. oraz art. 424 § 3 k.p.k., czyli gdy sąd ograniczył uzasadnienie tylko do tych części wyroku, których wniosek dotyczy, a zachodzi trudność w zapewnieniu prawidłowego wyrokowania w sprawie, sąd odwoławczy może zwrócić akta sprawy sądowi pierwszej instancji, w celu sporządzenia uzasadnienia zaskarżonego wyroku w niezbędnym zakresie. Zwrot powinien nastąpić zawsze, gdy w ocenie sądu odwoławczego prawidłowe orzekanie wymaga uzupełnienia treści uzasadnienia orzeczenia sądu pierwszej instancji. Sąd odwoławczy nie może w trybie art. 449a k.p.k. skłonić sądu pierwszej instancji do napisania lepszego czy pełniejszego uzasadnienia, czy też uzasadnienia, które odpowiadałoby wymogom z art. 424 k.p.k. (*por. T.*

Grzegorzcyk. *Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom I*, Warszawa 2014, s. 1537; *Kodeks postępowania karnego. Komentarz, pod red. J. Skorupki*, Warszawa 2015, s. 1142 – 1143; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2008 r., III KK 278/07, Lex Nr 402324).

W doktrynie stwierdza się wprost, że regulacja z art. 449a § 1 k.p.k. nie ma charakteru samoistnego. Instytucja przewidziana w tym przepisie powinna być wiązana jedynie z tymi konfiguracjami procesowymi, w których uprzednio sąd *a quo* skorzystał z możliwości ograniczenia (czy to w płaszczyźnie wertykalnej, czy w płaszczyźnie horyzontalnej, czy w obu tych płaszczyznach) zakresu uzasadnienia bądź to w związku z treścią wniosków złożonych przez stronę żądającą sporządzenia pisemnych motywów wyroku (art. 423 § 1a i art. 424 § 3 część pierwsza przepisu), bądź w związku z wydaniem wyroku w jednym z tzw. trybów konsensualnych (art. 424 § 3 część druga przepisu k.p.k.).

Celowym będzie przytoczenie w szerszym zakresie stanowiska, które należy zaakceptować, a mianowicie – *„Błędne jest za to wiązanie instytucji uzupełnienia uzasadnienia wyroku sądu pierwszej instancji z treścią przepisu art. 455a k.p.k., wprowadzonego do rozdziału 49 kodeksu postępowania karnego w noweli lutowej z 2015 r. Pogląd, iż w brzmieniu nadanym art. 449a k.p.k. w noweli wrześniowej z 2013 r. stanowi on regulację samoistną, niepowiązaną z treścią przepisów art. 422 § 2, art. 423 § 1a i art. 424 § 3 k.p.k., pomija uwarunkowania funkcjonalne i pozostaje w sprzeczności z istotą postępowania apelacyjnego, a nadto ma charakter antygwarancyjny. Po pierwsze, postępowanie apelacyjne jest formą postępowania kontrolnego, w toku którego to sąd odwoławczy, a nie sąd, który wydał zaskarżony wyrok, powołany jest do ewentualnej korektury błędów, którymi obarczone jest orzeczenie sądu *a quo*. W tym wyraża się istota postępowania przed sądem drugiej instancji w ramach procesowej dwuinstancyjności. Uprawnienia sądu odwoławczego określone mogą być w różny sposób, podobnie jak zakres jego rozstrzygnięć. Mogą się sprowadzać albo wyłącznie do kontroli prawidłowości zaskarżonego wyroku (jak w modelu rewizyjno-kasacyjnym) albo też obejmują możliwość dokonania korekt w razie stwierdzenia wad rozstrzygnięcia (jak w modelu apelacyjnym). Mogą stanowić też rozmaite hybrydowe połączenie tych modeli. W każdym jednak przypadku sąd pierwszej instancji jako organ, którego*

rozstrzygnięcie poddane jest weryfikacji, pozbawiony jest bezpośrednio jak też pośredniej możliwości korygowania popełnionych w wyroku błędów. Niedopuszczalne wydaje się zatem takie interpretowanie obowiązujących przepisów, które musiałoby prowadzić do zanegowania podstawowej cechy postępowania apelacyjnego. Zaprzeczają one bowiem istocie i celowi postępowania apelacyjnego.

Zaakceptowanie poglądu o samoistnym charakterze instytucji uzupełnienia uzasadnienia wyroku burzyłoby także gwarancje strony, która podnosi określone zarzuty z intencją, aby ocenił je i odniósł się do nich sąd ad quem, a nie w tym celu, aby sąd, któremu wytknięto błędy, usuwał je, niwecząc tym samym możliwość uznania środka odwoławczego za zasadny. Przy podzieleniu takiego zapatrywania prawidłowość zaskarżonego wyroku badana byłaby, w istocie, przez instancję odwoławczą nie na datę jego wydania, ale na datę wprowadzenia do niego dodatkowych korektur, wywołanych stanowiskiem strony zaprezentowanym w apelacji. Stanowiłoby to pogwałcenie także istoty zasady skargowości i bezwzględnej dewolutywności apelacji. To właśnie bezwzględna dewolutywność apelacji, jako środka odwoławczego, jest gwarancją, że wyrok sądu poddany będzie ocenie wyższej instancji, nie zaś modyfikowany przez sąd orzekający celem eliminacji zarzutów apelacyjnych. Jednocześnie dochodziłoby do złamania zasady skargowości, zgodnie z którą wniesiona apelacja - jako skarga etapowa - wyznacza zakres i kierunek kontroli organowi, do którego jest skierowana. Wszystkie te gwarancje nabierałyby charakteru fasadowego, sprzecznego z istotą samego postępowania apelacyjnego” (P. Wiliński, S. Zabłocki, Uzupełnienie uzasadnienia wyroku sądu pierwszej instancji w procesie karnym. Przegląd Sądowy 2015, Nr 11 – 12, s. 52 – 53).

Mając na uwadze wszystkie podniesione powyżej okoliczności, Sąd Najwyższy uchylił rozstrzygnięcie z pkt IV.3. zaskarżonego wyroku o karze łącznej orzeczonej wobec skazanego P. B. i sprawę w tej części przekazał Sądowi Apelacyjnemu w W. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. W pozostałym zakresie kasację wniesioną przez obrońcę tego skazanego oraz w całości kasacje wniesione przez obrońców skazanych A. K., T. B. i N. B., oddalił jako oczywiście bezzasadne.

Na podstawie art. 527 § 4 k.p.k. zarządzono zwrot opłaty sądowej od kasacji w kwocie 750 zł skazanemu P. B., skoro kasacja wniesiona na jego korzyść została uwzględniona w części i zwolniono tego skazanego od kosztów sądowych za postępowanie kasacyjne (art. 624 § 1 k.p.k. w zw. z art. 634 k.p.k. i art. 637a k.p.k.).

Jednocześnie na podstawie art. 636 § 1 k.p.k. w zw. z art. 634 k.p.k. i art. 637a k.p.k. Sąd Najwyższy obciążył skazanych T. B., A. K. i N. B. kosztami sądowymi za postępowanie kasacyjne w częściach na nich przypadających.

Na podstawie § 4 ust. 1 i 3 oraz § 17 ust. 2 pkt 6 oraz ust. 3 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu, zasądzone od Skarbu Państwa na rzecz adw. M. Ł., Kancelaria Adwokacka w W., kwotę 1476 zł, w tym 23% VAT, tytułem wynagrodzenia za sporządzenie i wniesienie kasacji na rzecz skazanego A. K. oraz za udział w rozprawie kasacyjnej.

r.g.